

Інформаційний бюлетень НС

NSDAP/AO : PO Box 6414
Lincoln NE 68506 USA
www.nsdapao.org

#1157

18.05.2025 (136)

Гітлер на війні: Що сталося *насправді*?

А.В. Шерффенберг

Частина 4

Розділ 3: Райнхард Гейдріх

Найбільша відданість - це йти назустріч ризику і небезпеці та грати в кості на смерть."

Фрідріх Ніцше

"Про самопоходання", частина друга, *так говорив Заратустра*

Можна сказати, що Німеччина програла Другу світову війну не лише до її початку, але навіть у 1931 році, за два роки до обрання Гітлера канцлером, коли він все ще боровся за владу. Того року Ганс-Тіло Шмідт, невдах-власник миловарні, через свого брата Рудольфа, який тоді очолював корпус зв'язку, отримав незначну посаду в "Шифрувальній службі" німецької армії, через свого брата Рудольфа. На той час криптографи з *Шифрбюро* після майже десяти років інтенсивної праці вдосконалили шифрувальну машину, яка значно випереджала будь-які шифрувальні пристрої, винайдені до того

часу. Відома під назвою *Енігма*," вона зберігала таємницю німецьких військових наказів від усіх спроб прочитати їх ззовні.

У листопаді Шмідт поїхав до готелю "Гранд" у Верб'єрі, Бельгія. Там він передав французькому секретному агенту за 10 000 марок (близько 30 000 доларів на сьогоднішній день) конфіденційні документи, що розкривають секретну роботу *"Енігми."* "Завдяки зраді Шмідта, - пише Саймон Сінгх у своїй історії криптоаналізу, - союзники змогли створити точну копію німецької військової машини *"Енігма"*" (146). Операція з остаточного розкриття її закодованих повідомлень була названа агентами Британської секретної служби "надсекретною". Завдяки аполітичному зраднику, який зрадив свою країну за гроші, настав би кінець світу. Але навіть *"Ультра"* було недостатньо для перемоги союзників у війні, особливо на морі, де коди *Крігсмаріне* все ще не піддавалися дешифруванню. Однак на початку 1943 року британці захопили підводний човен, на борту якого все ще залишалася частина коду. Зрадники з *Абверу* (німецької військової розвідки) надали решту, і відтоді кампанія підводних човнів несподівано провалилася. Капітани есмінців Королівського флоту і ВМС США знали місцезнаходження всіх німецьких підводних човнів і продовжували безперервно висаджувати в них глибинні бомби.

Події, що призвели до цього вирішального перелому у Другій світовій війні, почалися з таємної боротьби всередині Третього Рейху між двома його маловідомими діячами: Вільгельмом Канарісом та Рейнхардом Гейдріхом. За іронією долі, обидва чоловіки були давніми друзями. Гейдріх, керівник Служби безпеки СС (*SS Sicherheits Dienst*), служив під командуванням Канаріса на флоті у 1920-х роках, а його колишній начальник очолив *Абвер* у 1935 році. Наступного року Гейдріх очолив *гестapo* (*Geheime Staatspolizei*, Державна таємна поліція, аналог ФБР або Скотланд-Ярду). Його обов'язком було вистежувати шпигунів і зрадників, а також сприяти шпигунству у ворожих країнах. Ці завдання зазвичай входили до компетенції *Абверу*, нібито неполітичної організації, що займалася виключно військовими проблемами. Але СД була необхідна для боротьби з ідеологічними супротивниками - як іноземними, так і внутрішніми - які прагнули знищити націонал-соціалізм будь-якими засобами. Гейдріх виявився генієм у перемозі над цими невидимими ворогами і зміг значною мірою звести нанівець ефективність секретних розвідувальних технологій, швидко відстежуючи шпигунів і зрадників, які постачали Англії життєво важливу інформацію, що змушувала *"Ультра"* працювати.

Не менш успішним він був і в наступальних таємних операціях. Описаний Міккельсоном як "безсумнівно, найбільш вражаючий переворот за всю

війну", Гейдріх настільки маніпулював параноєю Сталіна, вміло використовуючи переконливу дезінформацію, що маршал відповів на це вбивством власного вищого командування Червоної армії. Масова втрата професійних військових лідерів Радянського Союзу проявилася у принизливих поразках від маленької Фінляндії у 1940 році та безперервному успіху військ Осі в Росії наступного року.

27 вересня 1941 року Гейдріха призначили захисником чеської території. Офіційно він був призначений для наведення порядку в цій неспокійній, непродуктивній країні, але таємно і в першу чергу для полювання на шпигунську мережу, яка, як підозрювали, діяла всередині самого Вермахту. Гейдріх вивів чехів з феодального слов'янства, яке панувало над ними з часів Середньовіччя, з метою зробити їх членами сучасної європейської спільноти. До початку 1942 року його плани розвивалися настільки швидко, що чехи стали найпродуктивнішим, прорайховим народом з усіх окупованих народів - перетворення тим більш вражає, що менш ніж за рік до того вони були сповнені народної ненависті до Німеччини. Успіх Гейдріха полягав у його рішучості зробити з Чехії ідеальну націонал-соціалістичну державу, в якій люди відчували б, що вони більше не належать до якоїсь незначної, маленької країни, а є цінними членами об'єданого континенту, які роблять свій внесок у його розвиток. Вони почали думати про себе не стільки як про чехів, скільки як про європейців, які борються за спільне існування не лише з німцями, але й з французами, скандинавами, угорцями, іспанцями тощо.

Поки Гейдріх однією рукою зміцнював Чеський протекторат, іншою він викривав зраду і шпигунство підпільних ворогів Рейху. Він йшов по їхньому сліду, замикаючи одного шпигуна за іншим, що мало катастрофічні наслідки для британської військової розвідки. Але в лютому 1942 року Гейдріх зробив шокуєче відкриття: Пауль Теммель, агент німецького *Абверу*, шпигував на користь союзників. Замість того, щоб ліквідувати Теммеля, Гейдріх випустив його і наказав стежити за ним. Зрадник привів слідчих СД до найвищих щаблів *Абверу*, можливо, навіть до старого друга Гейдріха, Вільгельма Канаріса.

Гейдріх не знав про глибоку ненависть Канаріса до націонал-соціалізму і про ту страшну, навіть вирішальну шкоду, яку він вже встиг завдати Німеччині. Наприклад, влітку 1940 року Канаріс, як керівник військової розвідки Третього Рейху, отримав наказ дипломатично прокласти шлях до співпраці з вішістською Францією, а потім Іспанією, де Гітлер мав зустрітися з Філіпом Петеном і Франциско Франко відповідно. Фюрер вважав їхню співпрацю настільки важливою, що хотів звернутися до них особисто. Він був великим шанувальником французького маршала, який залишився на боці

своєї переможеної країни в її найважчу годину в червні минулого року, в той час як Шарль Де Голль та інші, хто розпочав війну з Німеччиною, залишили Францію в скрутному становищі, втікши до Англії.

Гітлер добре розрахував час для своєї зустрічі. 3 липня кораблі Королівського військово-морського флоту розпочали неспровоковані раптові атаки на французький флот, що мирно стояв на якорі в північноафриканських портах - алжирських Орані і Мерс-ель-Кебірі. Бомбардувальники з авіаносця "Арк Роял" повернулися 6-го, коли їхня спроба потопити французький лінкор "Дюнкерк" була відбита, але не раніше, ніж британська торпеда влучила в ліхтар, завантажений глибинними бомбами, вбивши 150 членів його екіпажу. Через два дні більше бомбардувальників з HMS *Hermes* атакували французький флагманський корабель "Рішельє" в Дакарі, і знову були відбиті захисниками. Наприкінці вересня (з 23 по 25) Черчилль намагався захопити французькі військово-морські сили в Західній Африці. При спробі захоплення гарнізону в Дакарі французи билися так запекло, що серйозно пошкодили два британські лінкори (HMS *Barham* і *Resolution*), і його спроба вторгнення була провалена.

Ці перемоги відновили самооцінку Франції після поразки від німецького вермахту і завдали серйозного удару по британському бойовому духу, особливо по Королівському флоту. Протягом перших двох днів англійської агресії проти колишніх товаришів по зброї було вбито 1 297 французьких моряків; ще більше було страшенно обпечено морем палаючої нафти, а їхні кораблі потоплено або серйозно пошкоджено. Черчилль стверджував, що нальоти на його союзника, які відбулися лише за два місяці до цього, мали на меті запобігти захопленню кораблів Німеччиною. Але Гітлер ніколи не цікавився французьким флотом; він не мав наміру витратити свої дорогоцінні нафтові запаси, призначені для панцерників, на дорогі і вразливі військові кораблі.

Відповідно, він дозволив, щоб французькі кораблі були укомплектовані і навіть озброєні виключно французькими моряками за спеціальним положенням, згідно з яким спроби німців, італійців чи британців захопити флот призведуть до того, що кораблі будуть потоплені до того, як їх зможуть захопити. Іншими словами, фюрер унеможливив викрадення французьких кораблів ні для себе, ні для будь-кого іншого. Черчилль знав про це, як і решта світу, тому що ця угода була опублікована на перших шпальтах усіх великих газет на Землі. Хоча союзники продовжували зображати Гітлера як брехуна, якому не можна довіряти, таємна військово-морська конференція, що відбулася в його штаб-квартирі у Вольфсшлюхті 20 червня 1940 року, доводить, що він вірив у те, що говорив. Гранд-адмірал Редер повідомив

стосовно французького військово-морського флоту: "Фюрер бажає утриматися від будь-яких заходів, які могли б зачепити французьку честь".

Справжнім мотивом Черчилля, який віддав наказ про цю боягузливу операцію, було бажання помститися Франції за те, що вона мала нахабство підписати перемир'я з підлими нацистами, хоча він зрадив французьку армію в бою під час кампанії 1940 року, забезпечивши її поразку (див. нижче). У Черчилля були й інші мотиви для агресії. *Ілюстрована енциклопедія Другої світової війни Маршалла-Кавендіша*, що підтримувала союзників, визнає: "Говорячи прямо, Черчилль хотів завдати потужного удару за низьку ціну, щоб активізувати британську національну і міжнародну громадську думку. Як він писав у *"Другій світовій війні"*: "Ось ця Британія, яку багато хто вважав загиблою, яку чужинці вважали такою, що тремтить на межі капітуляції перед могутньою силою, спрямованою проти неї, завдає безжального удару по своїх найдорожчих учорашніх друзях і на деякий час забезпечує собі беззаперечне панування на морі" (sic, британські військово-морські сили були відбиті французькими захисниками)" (т. I, 229).

Згідно з тим же джерелом (226, 227), коли він запропонував воєнні дії проти своїх "найдорожчих вчорашніх друзів" командувачам Королівського флоту, Норту і Сомервілю, вони були "в жаху і здивуванні". Понад двадцять років потому (у 1962 році) адмірал флоту у відставці сер Джон Г.Д. Каннінгем все ще здригався від самої згадки про збройну зраду Черчилля здивованого союзника як про "жахливо ганебну; жахливо дурну"(229). Розв'язавши повномасштабну війну - не лише проти нейтральної країни, але й проти колишнього союзника, з яким він був лише вісім тижнів тому, - Черчилль вчинив справжній воєнний злочин першого ступеня. Наступного дня після його підступного нападу Франція розірвала дипломатичні відносини з Великою Британією, а потім здійснила бомбардувальний наліт на Гібралтар у відповідь. Черчилль відмовився від оголошення війни, оскільки це дало б Гітлеру те, чого хотів фюрер: військовий союз з французами.

Ненависть до дволиких британців ще ніколи не сягала таких висот у Франції, і Гітлер прагнув скористатися народними настроями, попросивши Петена про союз проти Англії. З огляду на нещодавні події, маршал відчував себе зобов'язаним підкоритися, тож перспективи франко-німецької співпраці виглядали непоганими. Генерал Франко ще більше прагнув вступити в бій. Він насолоджувався можливістю прийти на допомогу Райху в часи кризи, так само, як німці допомогли йому здобути перемогу в Громадянській війні в Іспанії. Але перед тим, як фюрер зустрівся з Петеном і Франко, щоб підтвердити їхній союз, Канаріс особисто повідомив їм у найсуворішій

таємниці, як старий солдат своїм побратимам, що Німеччина приречена на поразку у війні, і обидва державні діячі, якщо вони люблять свої країни, ніколи не повинні погоджуватися на будь-яку угоду з Гітлером. Вони були вражені такою новиною, але оскільки вона надійшла не від кого іншого, як від керівника німецької військової розвідки, вони були схильні повірити йому, незважаючи на безперервну лінію успіхів Гітлера на всіх фронтах на той час.

Франко був особливо вразливим для підривної діяльності шефа *абверу*, адже він був давнім, особистим другом в'їдливого Канаріса, в кабінеті якого висіла велика фотографія не його фюрера, а іспанського генералісимуса. Коли Гітлер відвідав Петена, маршал, все ще залишаючись привітним, беззвiтно відмовився від усіх пропозицій про співпрацю; його ставлення змінилося. За підтримку проти Англії Гітлер запропонував відновити французький флот, але навіть ця безпрецедентна щедрість не вплинула на Петена. Через рік, на початку липня, войовничість Черчилля проти свого колишнього союзника не вщухла, коли він розпочав потужне вторгнення в нейтральну Сирію. Французькі захисники були розгромлені, але не раніше, ніж британці втратили близько 2 500 чоловік. Така агресія - захоплення французької території, вбивство тисяч французьких цивільних у терористичних атаках і потоплення французьких кораблів з великою кількістю жертв - були більш ніж достатніми підставами для маршала оголосити війну Англії. Але Канаріс отруїв свій розум серйозними сумнівами щодо майбутнього, невизначеністю, яка заважала йому прийняти правильне рішення.

Після невдалої зустрічі з Петеном Гітлер отримав таку ж відсіч у Хендаї, на іспанському кордоні, від Франко, захоплення Гібралтару якого забезпечило б перемогу в Середземномор'ї і, неминуче, в Північній Африці. Це була операція, яка на той час займала перше місце в голові фюрера. Він хотів, щоб союз між Німеччиною, Італією, Францією та Іспанією витіснив британців із Середземномор'я. Якби не дипломатичний саботаж Канаріса, такий альянс, безсумнівно, був би укладений, і хід війни радикально змінився б на користь Осі. Але його дипломатичний саботаж не закінчився на Франції чи Іспанії. Він намагався так само відмовити Болгарію з її цінними запасами нафти від приєднання до Осі, але зазнав невдачі, коли 1 березня 1941 року цар Борис приєднав свою країну до Рейху. На знак боягузливої помсти Канаріс отруїв монарха через два роки.

Як і інші аристократи-рекреанти, які в тіні плели змови проти власного народу, Канаріс "ніколи не відчував нестачі грошей для підтримки комфортного і культурного життя вдома" (Manvell, 41) - навіть у найтемніші

дні після Першої світової війни, коли збіднілі німці мільйонами голодували. Син рурського промисловця, він був сповнений рішучості зберегти свою позицію успадкованого багатства понад усі інші міркування. Можливо, був ще один фактор, який не лише цілком зрозуміло породжував його затяту ненависть до націонал-соціалізму, але й вирізняв його з-поміж інших його колег-зрадників. Канаріс, можливо, був євреєм. Відомий серед своїх найближчих друзів як "маленький левантієць" (Manvell, 39), він мав родові коріння не в Німеччині, а в Ломбардії, де євреї керували процвітаючою торговельною громадою ще з часів італійського Відродження. У непідтвердженому повідомленні (Britton, 26) у виносці згадується, що "Вільгельм Канаріс" насправді був народжений Мойсеєм Мейєрбером. Манвелл і Френкель підкреслюють його, можливо, неарійське походження, пояснюючи, що Канарісу "навіть вдалося (за допомогою фальшивих документів) впровадити євреїв в *Абвер*, таких людей, як полковники Сімон і Блок" (140). З євреями, які керували його власною військовою розвідкою, Гітлер навряд чи міг розраховувати на перемогу у війні.

Навесні 1942 року Гейдріх почав вважати Канаріса (чи Мейєрбера?) найнебезпечнішим зрадником Третього Рейху. За словами офіцера *СД* Вальтера Шелленберга, Гейдріх "фактично був упевнений, що Канаріс зрадив дату нападу на Заході, але тим не менш, він не хотів поки що діяти проти нього. Він хотів зачекати і зібрати більше доказів. "Ти не повинен дозволити йому себе приспати", - застерігав мене Гейдріх. Настане день, коли Канаріс буде покараний за всю шкоду, яку він завдав режиму" (Schellenberg, 405-6). Насправді Канаріс не лише інформував британців про наступ Німеччини на Францію, але й двічі попереджав їх про неминучий напад на Радянський Союз (Manvell, 150).

Канаріс нарешті ставав обережним серед лояльних елементів Вермахту. Фельдмаршал Вільгельм Кейтель "навіть зробив йому догану за постійні попередження, які він, як керівник військової розвідки, вважав своїм обов'язком робити" (Manvell and Fraenkel, 150). І Гейдріх почав наближатися до зрадника Абверу. "Я вперше помітив у Канаріса ознаки внутрішньої втоми, - згадував Шелленберг. "Він був виснажений безперервним міжусобним конфліктом. Крижана тактика Гейдріха останніх місяців починала даватися взнаки. Він відчував себе невпевнено і неспокійно, і, як мені здалося, щось на зразок фізичного страху перед Гейдріхом" (Schellenberg, 406). Враження Шелленберга підтримав ранній біограф Канаріса; адмірал-перебіжчик був "відверто наляканий до смерті Гейдріхом, якого він колись назвав "найрозумнішим із звірів". Хоча він ніколи не здавався нервовим з Гітлером, якими б складними не були

обставини, телефонний дзвінок від Гейдріха турбував його цілий день" (Abshagen, 202).

Охоплений панікою Канаріс повідомив британцям, що якщо Гейдріха не усунути негайно, то через кілька тижнів вони втратять усі свої контакти в Німеччині. У чесній боротьбі німці завжди перемагали і будуть перемагати, поки остаточна перемога не буде за ними. Єдиною надією союзників на виживання було шпигунство. Чеська вітрина Гейдріха також була остаточно розглянута для впровадження на всіх окупованих територіях, де відповідальними були жорсткі аристократи німецької армії. За словами Міккельсона, Гейдріх "не очікував нічого іншого, як замінити неефективну і корумповану армійську адміністрацію Франції і, цілком можливо, всіх територій. Лідери союзників у Москві та Лондоні були налякані. Що, якби Гейдріх і СС захопили всі території і заручилися ефективною співпрацею десятків мільйонів французів, бельгійців, голландців, данців, норвежців, поляків, слов'ян, українців і білих росіян, об'єднаних у супердержаву СС? Війну можна було б програти! Очевидно, що Гейдріх був найнебезпечнішою людиною в Третьому Рейху, і його треба усунути за будь-яку ціну".

Стурбований серйозністю ситуації, Черчилль наказав висадити кількох чеських емігрантів-убивць на парашутах поблизу Праги. Вранці 27 травня вони напали на відкриту машину без охорони, в якій їхав Гейдріх. Ручна граната вибухнула на підніжжі, смертельно поранивши його. Він болісно пролежав кілька днів, а потім помер о 4:30 ранку 4 червня 1942 року. Після його вбивства *корпус Африка* Роммеля зазнав нищівної поразки під Ель-Аламейном, а за кілька тижнів після цього 22 дивізії 6-ї армії чисельністю 330 000 чоловік потрапили в оточення під Сталінградом - дві найбільш вирішальні битви Другої світової війни. В обох випадках Черчилль і Сталін знали плани німців ще до того, як вони вийшли на поле бою.

Мабуть, ніщо так наочно не уособлювало переломний момент, якого було досягнуто зі смертю Гейдріха, як війна на морі: Момент його вбивства ознаменував абсолютну найвищу позначку в долі німецької підводної кампанії, коли було потоплено 190 кораблів союзників - найбільшу кількість, яку коли-небудь досягали підводні човни. Починаючи з наступного місяця, їхні успіхи пішли на спад. Не випадково, що Вісь перемагала до його вбивства, але після цього почала неухильно програвати.

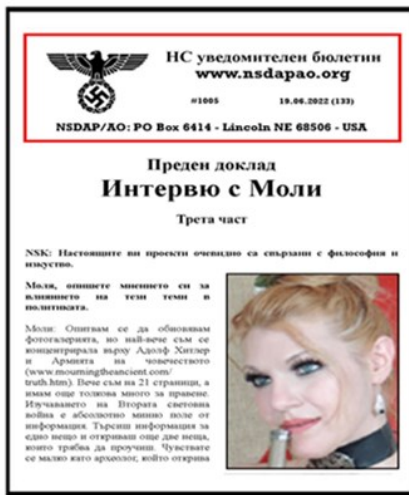
Можливо, Гейдріху залишалися лічені дні до арешту Канаріса і закриття керованого євреями *Абверу*, що неминуче мало фатальні наслідки для всіх змовників у Генеральному штабі. Але після його вбивства слідчі гестапо відволіклися на більш актуальну шпигунську мережу всередині Німеччини, відому як "Червоний оркестр" ("*Die rote Kapelle*"). Її створив і керував

Леопольд Треппер, єврей-комуніст, який після війни емігрував до Ізраїлю. Як і їхні колеги в *Абвері* та Генеральному штабі, зрадники Треппера були дилетантами вищого класу, включаючи американську єврейку та "збіднілого прусського аристократа" (Manvell, 166). Цей бунтівний набір, відомий навіть між собою як "комуністична аристократія", також насолоджувався тим, що вони вважали інтелектуально модним заграванням з марксизмом радянського зразка, щоб відрізнити себе від вульгарних нацистів.

За допомогою Треппера (10 000 марок, пересувні друкарські машини та кілька радіопередавачів) вони все ж створили "організацію для розвідувальної роботи та просування політичної пропаганди, яка значною мірою загрожувала нацистській військовій машині" (Manvell, 166). "Червоний оркестр" розмістив своїх агентів у генеральному штабі Люфтваффе, Службі моніторингу іномовлення і навіть у самому німецькому уряді. Хоча "*Червоний оркестр*" Треппера зрештою був знищений гестапо та СД, його переслідування та ліквідація відволікли увагу від Абверу та армії.

Тим часом слідчі контррозвідки не могли повірити, що власна військова розвідка Німеччини була інкубатором зрадників. У наступні роки після вбивства Гейдріха Канаріс продовжував виконувати роль найбільш смертоносної ракової пухлини Німеччини, аж поки його не викрили під час невдалого замаху на життя Гітлера 20 липня 1944 року. Вісім місяців потому "маленький левантієць" помер голим на шибениці. Занадто пізно! На той час він і його колеги-зрадники в Генеральному штабі забезпечили союзників усім необхідним для перемоги у війні. Гітлер був схожий на сліпого боксера, який бився з переважаючими силами супротивників, що знали кожен його крок задовго до того, як він його робив.

Як пише Міккельсон, "лідери союзників у Лондоні та Москві точно знали, що поставлено на карту. Вбивство ними **обергрупенфюрера** СС Рейнхарда Гейдріха гарантувало, що Третій Рейх буде розгромлений союзницькими військами в переважній більшості".

NSDAP/АО є найбільшим у світі постачальником націонал-соціалістичної пропаганди!

**Друковані та онлайн-періодичні видання багатьма мовами
Сотні книг багатьма мовами
Сотні веб-сайтів багатьма мовами**

